

İDARE MERKEZİ

**ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında**

İSTANBUL BÜROSU

*İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87*

HAYAT

Flatı her yerde 15 kuruş

seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

**Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir**

**Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir**

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: IV

Ankara, 8 Teşrinisani , 1928

Sayı: 102

MURILLO

Murillo, halkın en ziyade rağbetini kazanmış olan bu ispanyol nâkiş, 1617 senesi nihayetinde Sevilla şehrinde doğdu.

İlk senelerinin nasıl geçtiğini tarih zaptetmemiştir. Mamafî anasiyle babasının pek fakir oldukları ve şehrin yahudi mahallesinde ikamet eylemiş bulundukları ma-lumdur.

Sonraları fırçasıyla ebedileştirmiş olduğu dilenci çocukları ile orada öteye beriye dolaşırdı.

Valideyni Sevilla şehrini mateme giriftar eden veba illetinden vefat ettikleri zaman on yaşında idi. Bir hemşiresi var idi. Amcası her ikisini de himayesi altına aldı ve Murilloyu şehrin başlıca nâkişlerinden birinin atelyesine meccanen kabul ettirebildi. Biçarenin vazifesi renkleri ezmek, fırçaları temizlemek, odayı süpürmek, velhasıl uşaklık etmekden ibaret idi: Öyleya fakir kimseler kaderin zulmuna tahammülünden gairi ne yapabilirler? Fakat buna rağmen Murillo çalışmaya vakit bulurdu. 16 yaşına varmazdan evel şehrin bir çok mezhebî müessesatına kendi eserlerini satmaya muvaffak olmuştu; üstadının yanında on sene çalıştıktan sonra nihayet bu üstat şehri terkederek Kadiks (Cadix)beldesine kalktı gitti. Murillo onu takip etmedi ve kendince aziz olan Sevillede kalmağı tercih etti. Fakat gerek kendinin ve gerek hemşiresinin maişetini temine kâfi olacak bir geliri de olmadığından ve diğer taraftan da ruhanî hükûmet rüesasından henüz siparişler alacak kadar şöhret kazanmadığından haftada bir kerre kurulmakta olan panayira mahsus resimler yapardı. Çiftçiler, satıcılar alışverişlerini bitirdikten sonra bir Meryem

tasviri ve ya sair mezhebî bir resim satın almaktan, ve yahut hemen o esnada kendi tasvirlerini yaptırmaktan istigna göstermezlerdi.

İşte bu suretle Murillonun şurada burada mechul kalmış bir çok eserleri olduğu gibi İspanyol nufu zunun o zaman pek ziyade cari olduğu cenubî Amerikanın bazı manastırlarında da mevcut olsa gerektir.

İki sene devam eden böyle adı ve hakir bir çalışmadan sonra hayatında büyük bir deyişiklik husule geldi ve fakirlikten yakasını sıyrmağa başladı. Seyahetler icra ederek büyük üstatların asarını tetkik etmekteki faydaları anlamış olduğu için kendi de sanatında tekemmül maksadiyle uzaklara gitmeye karar verdi; fakat İtalyayı ziyarete müsait olacak parası yok idi. Büyük üstat *Velasquez*-in Madriddeki muvaffakiyetlerini haber aldığından onu gidüp yakından görmeyi ve ondan nasihat almağı düşündü. Bu tasavvurunu icra edebilmek için cenubî Amerikaya levhalar ihrac eden bir tacir ile mukavele aktetti. Bu mukavele icabınca muayyen bir fiata mukabil bir kaç tablo yapacak idi. Hemen işe başladı, sür'atla bu tabloları meydana getirdi, mukarrer olan parayı aldı, hemşiresini bazı dostlarına emanet etti ve yaya olarak yola çıktı.

Madride varır varmaz *Velasquez*e taktim olunmak arzusunu izhar etti. *Velasquez* onu derhal kabul etti ve müzeleri istediği zaman serbestçe gezmesine müsaade istihsal etti. Murillo orada Şarlken den IVci Filipe kadar olan hükümdarların toplamış oldukları *Tintoretto*, *Titsiano*, *Veronese*, *Rafaello*, *Korecio*, *Rubens*, ve *Van Dyk*-in eserlerini gördü, bunların bir kaçını kopya

etti. *Velasquez* bu resimleri tetkik etti. Kusurlarını gösterdi ve ona *Ribera* ile *Van Dyk*-in eserlerini kopya etmesini tavsiye etti.

Artık Murillo bütün emellerinin tahakkuk ettiğini görüyordu. İki sene müddet bütün gayretini sarfederek yalnız kopyalar vücude getirmekle iktifa etti.

Genç nâkiş o derece terekki ediyordu ki *Velasquez* nihayet ona İtalyayı ziyaret etmesi için lâzım olan parayı tevdi etti ve faideli tavsiyenameler de verdi.

Lakin Murillo bu fırsattan istifade etmek istemedi. Sevilla şehrini ve hemşiresini pek göreceyi gelmiş idi. Almış olduğu derslerle, *Velasquez*in nasihatlarıyla nefesine itimat peyda etti, kendi şehrinde maişetini temin edebileceğini hissediyordu. Onun için artık orada yaşamağa karar verdi.

Fakat henüz fakir idi, o sebeple ufak siparişleri bile kabul ediyordu. Vücude getirdiği tablolar her kesin şevk ve hayretini mucip oldu. Nihayet yavaş yavaş muzayakadan kurtuldu ve asıl takip edeceği yolu da tayin ve tespit etti. Çünkü bu andan itibaren [bazı nadir portrelerden ve bir iki peyzajdan maada] bütün mezhebî terkiplere nefisini hasretti.

Valideynini kaibettikten sonra yalnız başına kalmış olan bu artist için Allah ve Meryem hiç de mübhem mücerredattan ibaret değildi, onlara gerçekten tapardı ve bu perestişten bir an fariğ olmamıştı.

Murillonun en güzel tabloları onun müttekiyane olan dindarlığından ve hazreti Meryeme olan aşk ve ibtilasından ne kadar çok ilham almış olduğunu bize göstermektedir. Hünerinin en büyük

mükâfatını kendi tablolarının kilise ve manastırları tezgin ettiğini görmek olmuştur.

Filhakika samimî bir itikadı vardı. Tablolarında tasvir ettiği rûmuzî şahıslar tarafından ilham edildiğine gerçekten inanırdı. Bir gün dostlarından biri ona: "Niçin bu İsa tasvirini ikmal etmiyorsun?" diye sormuş ve o da sadece: "bekliyorum ki gelsin bana söylesin" diye cevap vermiş! Çalışmağa başlamazdan evel dua ve ibadet ederdi. Her halde böyle bir zühdü takva onun azîm hünerini tevsi değil mahvedebilirdi; fitratı ne kadar büyük imiş ki papaslığın bu soğuk çenberinden yakasını sıyrabilirdi.

Pek afif idi: hiç bir vakit çıplak bir kadın resmi yapmış değildir. Mamafi yaptığı o latif ve cazip edalı, nemnak dudaklı, baygın bakışlı, tombul elli Meryem tasvirlerinin şairane ve tatlı bir vekarı haiz olan genç analardan farkı yoktur. Halbuki İsa şekillerinde beşeriyet haricinde bir vasfı hal vardır. Bundan da şu neticeyi çıkarırlar ki kendisi İsaya bir ülühiyet atfeder ve fakat Meryemi diğer kadınlardan farketmezdi. Belki de hazreti Meryemin *Immaculée conception* dedikleri sureti hamline itikat etmezdi.

..

Aceba Murillonun asarı ne gibi meziyyetlerle muasırlarının fikri üzerinde böyle bir tesir icra edebilmiştir? Murillo zuhur edinceye kadar mezhebî mevzular daima! feci, muhteliç olan, ve beşeriyetten hiç bir hal ve sıfatı olmayan şekiller altında gösterilirdi. Murillo ise modellerini kendi etrafından, Sevillanın içinden seçti aldı, müdhiş can çekişmeleri istihkar etti, zarif Meryemler, güzel çocuklar gösterdi ve bunu da parlak, cazip ve taravetli renklerle tasvir etti.

Artık atelyesini Sevillanın kibar halkı ziyaret ediyor, dehasını vukuf erbabı ilan ediyordu. Bu sebeple üç sene evel panayırlara mahsus

ucuz ucuz nakışlar yapan fakir küçük artisti taktir etmekle yanılmadıklarına her kes emin idi.

İşte Murillo bu devirdedir ki asıl ve zengin bir aileye mensup bir kızla evlendi ve ondan bir kaç çocuğu da oldu.

..

Bir artisti yalnız ecnebi meşherlerde, müze ve koleksiyonlarda değil, mukim olduğu şehirde, ilhamatını almış olduğu ve asârının bu gün kâin bulunduğu muhit içinde tetkik etmek lâzımdır. Bunun içindir ki Velaskez nasıl ki Madridde tetkik edilirse Murillo da Sevellada görülmeye şayandır.

Tasnif meraklısı olan münekitler Murillonun nakş tarzını üçe taksim ederler: 1646 dan 1652 ye kadar olan tarz ki şekillerin çevreleri serttir, renkler de madenîdir; 1656 ye kadar olan intikal devri ki bu müddet zarfında daha ziyade şahsiyet göstermiştir! Elhasıl kat'i tarzı nakşı ki bu hengâmda da artist mezhebî mevzuları kendi hayal ve idrakine göre ve o zamandaki itibarî usullerin haricinde olarak tasvir eyledi.

Renesans devrine mensup Floransalılarla Venediklilerin kendinden evel yapmış oldukları vechile ana ve çocuklara bakarak hayatı kendi etrafında ve sokakta tetkik eder ve onları muşambası üzerinde sahih olarak gösterir idi. Öyle olduğu içindir ki son zamanlarda asârının bilhassa tortalarında yaşadığı ve onlar tarafından da tıbbî şehrin âbiteleri derecesinde taktir edildiği halka hitap etmekte olduğuna şaşılmaz. Halâ bu gün bile İspanyada bir şah eser demek için avam arasında « bir Murillodur » derler.

Bu nakışın hemen bütün sayini din ve mezhebe ait mevzulara hasretmiş olduğunu söylemiş idik! Bir derecede ki mezhebî müesseselere mahsus nakşları ötekilerden

daha çok fazladır. Mamafi kendi etrafında bedîi hayata da büyük bir zekâ ile ehemmiyet vermiştir. İkametgâhı, fikrin mahsulatına büyük bir kıymet verilmemekte olduğu bir şehirde, adeta bir zekâ ve irfan merkezi oldu. Artık eski sefalet senelerini pek geride bırakmıştı. Nakşları hayli yüksek fiatlara balığ oluyor ve kendisi mühim siparişler alıyordu. Bazı kır manzaraları ve portreler dahi vucude getirmiştir

Nüfuzu gibi münasebatı da artmıştı. Sevellada bir de akademi tesis eylemişti.

Son tarzı nakşına ait seneler zarfında Murillonun ihdas etmiş olduğu mühim asârı burada tarife imkân yoktur; çünkü gerçekten kalın bir katalog tanzim etmek icap eder.

Bir aralık *Kadiks* şehrindeki rahibler bu nakışı kendi şehirlerine davet ederek kendi manastırlarına mahsus olarak bir kaç tablo yapmasını ondan rica ettiler. Morillonun yaşı ilerilemişti! vaziyeti parlak idi, kendisine vaki olan nakdî teklifler dahi pek sevdiği şehri terk etmeğe onu imale edemez idisede yine din oğurunda çalışmağa ve bu vechile de allahın şanını yükselteceği ümidine karşı dayanamadı.

Fakat bu seyahat ona mucibi şeamet oldu. Bir gün çalıştığı sırada iskelenin üzerine çıkarken ayağı kaydı ve kalçasından yaralandı. Oğradığı ağrının vehametini bilmediginden ve yahut itiraf etmek istemediginden Sevellaya dönmek istedi ve bu yolculuk ızdırabındaki şiddeti artırdı. Çocuklariyle dostları âlâm ve ıztırabatını tahfife beyhude çalıştılar. Naklederler ki ölüm halinde iken mahza eserlerini

tekrar görmek ve dua etmek maksadiyle her gün kendini kiliselere ve manastırlara naklettirirdi.

Nihayet ailesiyle muhat olduğu halde 3 nisan 1682 akşamı son nefesini teslim etti. Cenaze alayı Sevilla şehrinde ve cemiyetin her tabakasında kendinin ne derece hürmet ve taktire nail olduğunu ispat etti.

Asârı Evropanın bütün müzelerine dağılmıştır, lâkin bu hususta layikiyle bir hüküm vermek için İspanyaya, ve Sevilla ile Madrid şehirlerine gitmelidir.

Louvre, Notional Gallery müzelerinde, Romada, Floransada, Dresdende, Münihde, Berlinde, Vianada mühim eserleri mevcuttur. Eserlerinin bir çok asılları maalesef kaip oldu, diğerleri de fena tamir edildi. Mamafî ömrünün son 25 senesi zarfında [o latif üçüncü tarzına göre] nakşedilmiş 500 tablolu bir lista tanzim edilebilir. Esefe şayan bir kazânın kurbanı olduğu *Kadiks* şehrindeki o siparişi kabul etmemiş olsaydı asârinin daha ziyade ehemiyetli olmuş olacağı farzu tahmin olunabilir; çünkü sıhhati sağlam idi, itina ile çalışır bir sanatkâr idi.

Bu artisti biraz gölgede brakan şu hal var idi ki o da Velaskezin muasırı olması idi. Hatta Fransanın İspanya ile olan muharebesinden ve mareşal *Sult*-in Fransaya avdetinden sonra eserlerini tanımış olan münekkittlerin senâları bile muğlak ve mübhem idi.

* *

Tablolarının en marufu olup bu-
raya dercolunan ve bugün *Louvre*-
da bulunan *Assomption* yani Mer-
yemin urûcu ünvanlı şah-eserini
tetkik edelim:

Meryem, ayakta durduğu ve hilâlin üzerine basdığı halde hafif bulutlara müstenit bulunmakta ve bunların arasından melek ve kerubiler grupları da çelenkler teşkil ederek ziyadar bir buhar içinde oynaşmaktadırlar. Meryem beyaz bir libasa

bürünmüştür, hafif ve müessir mavi renkte bir hamail dahi bunun revnekini arttırmaktadır. Ellerini göksüne kavuşturmuş, başını sol omuzu üzerine hafifçe meyletmiş, dudaklarını yarı açmış, gözlerini semaya refetmiştir. Güzel siyah saçları omuzları üzerinde latif bir surette dalgalanıyor. Vaziyetinde ve simasında her şey vecdû istiğrakı, uhrevî saadeti, şemavî sevinci îlan ve izhar ediyor. Renkler dahi burada fikre temamiyle uygundur. Meryem adeta şeffaf ve yaldızlı bir hava içine dalmış gibidir. Melekler de sanki kendilerine has olan bir unsur dahilinde ve bellerine hafif penbe renkte hamail şarmış oldukları halde uçuşuyorlar. Ziya onların gözlerinde parlıyor, nazik ve yumuşak azaları üzerinde inikâslar yapıyor.

Bu tabloda hakim olan renk Meryem libasının keskin mavi rengidir ki semaya doğru gittikçe hafifleyerek devam ediyor ve başı ihata eden yaldızlı havayı nesimî ile de harikul'ade bir surette ahenkdar bulunuyor.

Murillo bu mevzuu bir kaç kerre nakşetmiştir.

Burada renk, terkip, Meryem cehresindeki tatlılık, ufak meleklerin latif uçuşları, her şey takdire şayandır. Denilebilir ki bu levha belki de bütün nakşin en ziyade tanılmış ve umumî rağbete mazhar olmuş eseridir.

Bir çok kopyalarının mevcut olmasından dolayı pek maruf

olan bu tablo kelimenin mutlak manasiyle dinî bir tasvir değildir: latif, cazip, güzel bir manzaradır ki *Inquisition* dedikleri o müdhiş ve korkunç ruhanî mahkemenin mevcut olduğu memleketten gelmiş olmasına insan adeta şaşar. Meryem şeklinin önünde mütemadiyen perestiş halinde bulunan zahid ve müttekî bir nâkışın iktitaf ettiği latif çiçeklerden mürekkep bir demettir.

Bu kıymetli eser yukarda ismini zikrettiğimiz Mareşal *Sult*-in pek meşhur olan koleksiyonunda idi. Mareşalın vefatından sonra müzayede ile satılığa çıkarıldı ve 1852 senesi mayısının 19 ci günü hükûmet tarafından 615.500 franga satın alınarak *Louvre* müzesine konuldu. Müzayedeye iştirak eden bir kaç Devlet, ve bilhassa İspanya, bu tabloyu satın almağa can atıyor idiler; bunun içindir ki fiyat gittikçe artırılıyor idi. Sanaat eserlerine bir fiyat tayin etmek mümkün değildir, çünkü son derecede tahavvül eder. Mamafî bu tablonun müzayedede balig olduğu fiyat asla istikrar edilemez, zira bu levha gerçekten bir şah-eserdir. Şunu da ilave edelim ki Mareşal *Sult* İspanyada bu tabloyu esasen casuslukla ittiham edilmiş olan ve bu sebeple asılmağa mahkûm bulunan iki ispanyol rahibin afvi bahası olmak üzere elde etmiş idi.

VAHİD

Yükseğe düşmek

Suudum kâinatı raze yüksek bir sukut oldu.
Dokunma ârşe düşmüş ruhuma, mecruh bir kuştur!
Dil, hayretle inler, nutka gelmez dastanlardır.
O şivenler ki şimdi sinei üdumda susmuştur.

Dr. Aptullah Cevdet